

Короткий метр про головне (яке в кожного своє)

Анастасія Пащенко

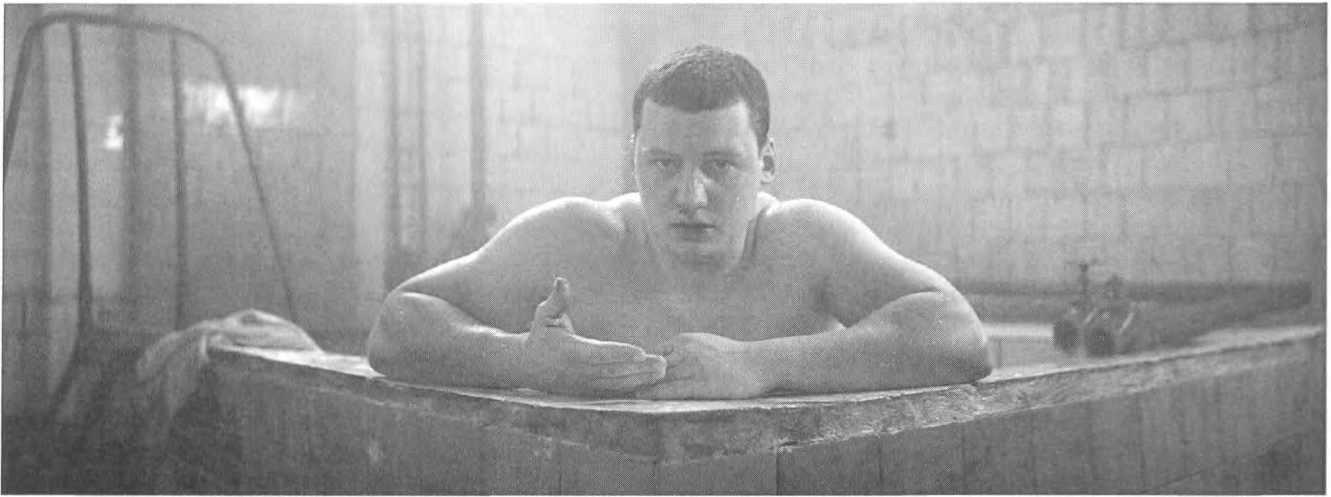
Вечори в Будинку кіно – нагода побачити ті сучасні українські фільми, які потрібно «виловлювати» на фестивалях, творчих зустрічах та (в кращому разі) у вельми обмеженому прокаті. Тож можна вітати «Кіносередни» – нову ініціативу громадської організації СУК (Сучасне українське кіно), що взялася за активну промоцію молодого українського кінематографа. В останній день жовтня глядачеві презентували добірку короткометражних фільмів-переможців національних конкурсів українських МКФ-2018. Увійшли до неї п'ять робіт: три ігрові – «Урок риболовлі» Кирила Жекова (найкраща стрічка Національного конкурсу Wiz-Art-2018), «Штангіст» Дмитра Сухолиткого-Собчука (найкраща стрічка національного конкурсу МКФ «Молодість», приз за найкращу жіночу роль національного конкурсу Wiz-Art-2018, Гран-прі короткометражного конкурсу 34-го Варшавського МКФ), «В радості, і тільки в радості» Марини Рощиної (найкращий український короткометражний фільм ОМКФ-2018), та дві документальні – «Магнітна буря» Ігоря Ганського (диплом FIPRESCI за найкращий український короткометражний фільм

Світлана Лібет у фільмі «В радості, і тільки в радості». Режисер Марина Рощина. Україна, 2018.



ОМКФ-2018) і «Зв'язок» Жанни Озірної (найкраща стрічка Національного конкурсу МКФ «86», спеціальне згадування ОМКФ-2018). Взяті разом, ігрові фільми утворюють своєрідний триптих, що його ми й спробуємо розглянути. Перша стрічка найбільш загадкова. «Урок риболовлі» Кирила Жекова – зовні проста до примітивності історія про те, як звукорежисер Тарас вирішити ознайомити подруку зі своїм захопленням – нічною риболовлею. Таке дозвілля виявляється їй понад силу. Доля подальших стосунків залишається за кадром, хоча відчувається, що майбутнє їхнє сумнівне. Роботу відзнято без особливих хитрощів, з досить простими діалогами, з не досить переконливою акторською грою (щоправда, слід врахувати, що головного героя грає непрофесійний виконавець; також за бажання можна виправдати деяку скутість пари сюжетно – їхньою відчуженістю, що по ходу дії стає все очевиднішою). Хід дії повільний, навіть затягнутий: ось герої їдуть машиною і розмовляють про роботи Тараса. Ось вони під мостом, і чоловік неспішно розкладає спорядження, ставить намет, довго показує, як правильно закидати гачок, як тримати його близько до поверхні води, щоб риба сама виплила до нього... Докладно, зі знанням справи розповідає про цей свій улюблений спосіб риболовлі (в якийсь момент складається враження, що то насправді пристрасть автора фільму). Героїні відверто нудно, але вона більш-менш мужньо терпить, аж доки на неї не бризкає кров зловленої і вбитої рибини. Все тягнеться неймовірно довго – аж поки не помічаєш комічно-абсурдистські обертони, що якимось непомітно зародилися й поступово наростали впродовж усієї дії. Так з глибин фільму, як ота рибина, стало випливати «щось», що надало історії невдалого побачення обрисів чи не сучасної притчі про захоплення (яке виводить за рамки повсякдення і при цьому відгороджує від ближніх) і взаємонерозуміння.

Друга робота найсильніша за художньою формою. «Штангіст» Дмитра Сухолиткого-Собчука (створений в копродукції з Польщею) – портрет спортсмена, повністю відданого своїй справі. Абсолютна націленість на спорт, що лишає його в духовному вакуумі, розкривається поступово, сходинка за сходинкою. Спершу це – сон, у якому Петро,



Олександр Лой у фільмі «Штангіст». Режисер Дмитро Сухолиткий-Собчук. Україна, Польща, 2018.

намагаючись врятувати свою дівчину, втрачає руки. Переповідаючи його їй, герой вражений думкою не про загибель коханої (чи справді коханої?), а про те, що можна втратити спорт. Далі Петро дізнається про смерть батька, але відмовляється їхати на похорон: мовляв, треба готуватися до національних змагань (щоправда, з попереднього діалогу ми дізнаємося, що їхні стосунки були не найкращими). Згодом – кривдить свою подругу, яка в спробах повернути його увагу забирає й викидає робочий записник; ображена дівчина йде назавжди. Нарешті, повернувшись після бою й побачивши, що його кішка привела потомство, герой забирає частину кошенят і холоднокровно їх топить. Словом, як після показу відкоментував свого персонажа режисер, – він іде просто до мети і, не задумуючись, відкидає все, що заважає. Стрічка вельми розмірена, вивірена, і загалом лишає післясмак холодного мистецького професіоналізму – практично, як сам герой. Останнього, до речі, теж зіграв непрофесійний виконавець (Олександр Лой, майстер спорту з важкої атлетики), але це той випадок, коли режисера настільки «вписує» актора в тіло стрічки, що гра (точніше, її відсутність) стає непомітною. Сповільнений темп, приглушені тони, нічого «зайвого» в кадрі – все передає характер персонажа, який незворушно, послідовно йде своєю дорогою. До речі, цікавий режисерський хід: змагання, що настільки поглинули Петю, показано, але чи переміг він – лишається за лаштунками (в прямому сенсі: камера стежить, як важкоатлет виходить на майданчик, а потім вихід закривають завісою, і можна лише здогадуватися, що відбувається за нею). Як пояснив глядачам Дмитро Сухолиткий-Собчук, для нього неважливо було, чи переможе герой. Отже, перед нами – історія шляху до мети, а не досягнення її; зрештою, чи була вона варта такої самовіддачі – це вже питання, яке глядач вирішує для себе.

І останній фільм – найтепліший. «В радості, і тільки в радості» Марини Рощиної – історія дорослішання, любові й відповідальності. Героїнею є юна мати-одиначка, не готова відмовитися від радощів молодості. «Справжнє» життя

для Каті починається вночі, у нічних клубах і прогулянках з коханим хлопцем. Їхнім жартівливим «весіллям» у досить буйній компанії і відкривається фільм; тоді ж звучить сакраментальна фраза, що дала назву стрічці і одразу задала характер їхніх стосунків: «в радості, і тільки в радості» вони присягаються любити одне одного. А вдень Катя повертається додому, до матері і маленького сина Тіма (про якого коханий не знає і в поводженні з яким сама дівчина більше схожа на старшу сестру). Врешті, після сварки з втомленою від її способу життя матір'ю, героїня опиняється на вулиці. Її «чоловік» дає зрозуміти, що неготовий прийняти її з дитиною, і Катя з сином їде в таксі в невідомість. Тільки тепер з діалогу між ними стає зрозуміло, що Тім для мами – не тягар, а найдорожча людина. Фільм відзнято без особливих творчих вигадок, це «просто» добротро поставлений твір про людські, а точніше, «людяні» стосунки (як-то кажуть, «про життя»), що їх нам так бракує – особливо у «фестивальному» кіно. Що особливо хочеться відзначити – це позитивне звучання, попри не надто легку долю героїні: зрештою, вона здобула більше, ніж утратила. Як нам дають зрозуміти (принаймні так хочеться зрозуміти), «криза перехідного віку» героїні минула. Катя подорослішала та далі йтиме життям з отією найдорожчою для себе людиною – не лише «в радості, і тільки в радості».

На початку ми говорили про триптих. У певному сенсі, перед нами – три історії про самотність, відчуженість від «світу». У першому фільмі вона мимовільна: герої не можуть «почути» і «відчути» одне одного. У другому – добровільна: герой відмовляється від усього, не пов'язаного з метою. А в третьому – позірна: героїня, силою обставин відірвана від «нормального» для свого віку й темпераменту життя, має побудувати нове, де дитина стане вже не тягарем і перешкодою, а вірним супутником і центром. Завдяки такій компоновці сюжетів перед нами розгортається розповідь про те, як самотність чи ні, відірваність від життя чи вписаність у нього стають справою самої людини, її вибору пріоритетів. Глядач же має визначити для себе, яка ціна цих пріоритетів і які з них справді важливі.